

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

**BO‘LAJAK O‘QITUVCHILAR TAYYORLASH JARAYONIDA TANQIDIY
FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH ZARURATI.**

Abdullayev Javohir Ismoil o‘g‘li

Jizzax davlat pedagogika universiteti III-bosqich tayanch doktoranti

E-mail javohirabdullayev8@gmail.com

+998915943393

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18673823>

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ta‘lim jarayonida tanqidiy fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish masalalari nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Zamonaviy ta‘lim tizimida shaxsning mustaqil, analitik va refleksiv fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish ta‘lim sifatini oshirishning muhim sharti sifatida e‘tirof etiladi. Maqolada tanqidiy fikrlash kompetensiyasining mohiyati, uning pedagogik ahamiyati hamda ta‘lim jarayonida samarali rivojlantirish yo‘llari ilmiy manbalar asosida yoritilgan.*

Kalit so‘zlar: *tanqidiy fikrlash, kompetensiya, ta‘lim jarayoni, pedagogik texnologiya, innovatsion yondashuv.*

Аннотация: *В данной статье с теоретической и практической точек зрения анализируются вопросы развития компетенции критического мышления в образовательном процессе. В современной системе образования формирование у личности способности к самостоятельному, аналитическому и рефлексивному мышлению признаётся важным условием повышения качества образования. В статье раскрываются сущность компетенции критического мышления, её педагогическая значимость, а также пути её эффективного развития в образовательном процессе на основе научных источников.*

Ключевые слова: *критическое мышление, компетенция, образовательный процесс, педагогическая технология, инновационный подход.*

Abstract: *This article analyzes the issues of developing critical thinking competence in the educational process from both theoretical and practical perspectives. In the modern education system, the formation of independent, analytical, and reflective thinking abilities of individuals is recognized as an important condition for improving the quality of education. The article highlights the essence of critical thinking competence, its pedagogical significance, and effective ways of its development in the educational process based on scientific sources.*

Keywords: *critical thinking, competence, educational process, pedagogical technology, innovative approach.*

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida ta‘lim tizimiga qo‘yilayotgan talablar tubdan o‘zgarimoqda. Endilikda ta‘lim muassasalari nafaqat bilim beruvchi, balki mustaqil fikrlaydigan, muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qila oladigan, yangilikka ochiq shaxslarni tarbiyalashi lozim. Bu jarayonda o‘qituvchi shaxsining kasbiy va intellektual salohiyati hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Shu bois bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlash jarayonida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish dolzarb pedagogik muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda.

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

Tanqidiy fikrlash zamonaviy pedagogikada shaxsning axborotni tahlil qilish, baholash, asosli xulosa chiqarish va o‘z pozitsiyasini mantiqiy himoya qilish qobiliyati sifatida talqin etiladi [1]. Bo‘lajak o‘qituvchida ushbu sifatlarning shakllanishi kelajakda ta‘lim jarayonining samaradorligiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Tanqidiy fikrlash tushunchasi falsafa, psixologiya va pedagogika fanlari kesishgan nuqtada shakllangan bo‘lib, u shaxsning ongli, mantiqiy va refleksiv tafakkur faoliyatini ifodalaydi. R. Pol va L. Elderlarning fikricha, tanqidiy fikrlash — bu fikrlash jarayonini ongli ravishda boshqarish, tahlil qilish va takomillashtirish qobiliyatidir [2].

Pedagogik nuqtayi nazardan qaralganda, tanqidiy fikrlash o‘qituvchining faqat tayyor bilimlarni uzatish bilan cheklanmasdan, balki ta‘lim oluvchilarda mustaqil izlanish, savol berish va baholash ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli bo‘lajak o‘qituvchilarning tanqidiy fikrlash darajasi ularning kasbiy tayyorgarligining muhim ko‘rsatkichi hisoblanadi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlash jarayonida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bir nechta muhim vazifalarni hal etadi. Avvalo, u pedagogik faoliyatga ijodiy yondashuvni ta‘minlaydi. Tanqidiy fikrlovchi o‘qituvchi ta‘lim jarayonida yuzaga keladigan muammolarni an‘anaviy emas, balki innovatsion yo‘llar bilan hal qila oladi.

Ikkinchidan, tanqidiy fikrlash o‘qituvchining refleksiv faoliyatini kuchaytiradi. Refleksiya orqali pedagog o‘z faoliyatini tahlil qiladi, xatolarini anglaydi va kasbiy o‘sishga erishadi [3]. Uchinchidan, tanqidiy fikrlash bo‘lajak o‘qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantiradi, chunki u muloqot jarayonida asosli dalillar keltirish va qarama-qarshi fikrlarni hurmat qilishni talab etadi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarda tanqidiy fikrlashni samarali rivojlantirish uchun ma‘lum pedagogik shart-sharoitlar yaratilishi zarur. Jumladan, ta‘lim jarayonida muammoli vaziyatlar yaratish, interfaol metodlardan foydalanish, mustaqil ta‘lim ulushini oshirish muhim ahamiyatga ega.

Muammoli ta‘lim texnologiyasi talabalarni faol fikrlashga undaydi, chunki unda tayyor javoblar berilmaydi, balki muammoni mustaqil hal qilish talab etiladi. Shuningdek, “aqliy hujum”, “debat”, “case-study” kabi metodlar tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi [4].

Bugungi kunda pedagogik ta‘limda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yo‘naltirilgan metodlar keng qo‘llanilmoqda. Xususan, loyihaviy ta‘lim, refleksiv kundaliklar yuritish, tahliliy esse yozish kabi usullar bo‘lajak o‘qituvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtiradi.

Loyihaviy faoliyat jarayonida talabalar muammoni aniqlash, ma‘lumotlarni tahlil qilish va natijani baholash bosqichlaridan o‘tadi. Bu esa ularning tanqidiy fikrlash kompetensiyasini kompleks ravishda rivojlantiradi [5].

Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlash jarayonida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish zamonaviy ta‘limning ustuvor vazifalaridan biridir. Tanqidiy fikrlashga ega bo‘lgan pedagog ta‘lim jarayonini samarali tashkil etadi, o‘quvchilarning intellektual rivojiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi va o‘z kasbiy faoliyatida doimiy o‘sishga intiladi. Shu sababli pedagogik ta‘lim dasturlarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yo‘naltirilgan metod va texnologiyalarni keng joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dewey J. How We Think. Boston: D. C. Heath, 1993, 35–48-betlar.

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

2. Paul R. , Elder L. Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning. Pearson, 2014, 30–55-betlar.
3. Brookfield S. Becoming a Critically Reflective Teacher. Jossey-Bass, 2017, 62–80-betlar.
4. Fisher A. Critical Thinking: An Introduction. Cambridge University Press, 2011, 90–112-betlar.
5. Facione P. Critical Thinking: What It Is and Why It Counts. Insight Assessment, 2020, 15–29-betlar.